

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

28 mars 2014

PROJET DE LOI

tendant à lutter contre le sexisme
dans l'espace public et modifiant la loi
du 10 mai 2007 tendant à lutter contre
la discrimination entre les femmes
et les hommes afin de pénaliser
l'acte de discrimination

PROPOSITION DE LOI

tendant à réprimer certains actes
inspirés par le sexisme

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MME **Bercy SLEGERS**

SOMMAIRE

Pages

I. Exposés introductifs	3
II. Discussion générale	6
III. Discussion des articles et votes	12

Documents précédents:

Doc 53 3297/ (2013/2014):

- 001: Projet de loi.
- 002: Amendements.

Voir aussi:

- 004: Texte corrigé par la commission.

Doc 53 0433/ (2010/2011):

- 001: Proposition de loi de Mmes Gerken et Brems.
- 002: Amendements.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

28 maart 2014

WETSONTWERP

ter bestrijding van seksisme in de openbare
ruimte et tot aanpassing van de wet
van 10 mei 2007 ter bestrijding
van discriminatie tussen vrouwen
en mannen teneinde de daad
van discriminatie te bestraffen

WETSVOORSTEL

tot bestraffing van bepaalde
door seksisme ingegeven daden

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Bercy SLEGERS**

INHOUD

Blz.

I. Inleidende uiteenzettingen	3
II. Algemene bespreking	6
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	12

Voorgaande documenten:

Doc 53 3297/ (2013/2014):

- 001: Wetsontwerp.
- 002: Amendementen.

Zie ook:

- 004: Tekst verbeterd door de commissie.

Doc 53 0433/ (2010/2011):

- 001: Wetsvoorstel van de dames Gerken en Brems.
- 002: Amendementen.

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**

Président/Voorzitter: Kristien Van Vaerenbergh

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Sophie De Wit, Koenraad Degroote, Sarah Smeyers, Kristien Van Vaerenbergh
PS	Laurence Meire, André Perpète, Manuella Senecaut, Özlem Özen
CD&V	Sonja Becq, Raf Terwingen
MR	Philippe Goffin, Marie-Christine Marghem
sp.a	Renaat Landuyt
Ecolo-Groen	Stefaan Van Hecke
Open Vld	Carina Van Cauwer
VB	Bert Schoofs
cdH	Christian Brotcorne

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Siegfried Bracke, Daphné Dumery, Theo Francken, Miranda Van Eetvelde, Ben Weyts
Karine Lalieux, Yvan Mayeur, N
Gerald Kindermans, Gerda Mylle, Liesbeth Van der Auwera
Corinne De Permentier, Denis Ducarme, Charles Michel
Rosaline Mouton, Peter Vanvelthoven
Juliette Boulet, Fouad Lahssaini
Patrick Dewael, Sabien Lahaye-Battheu
Gerolf Annemans, Peter Logghe
Joseph George, Benoît Lutgen

C. — Membre sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigd lid:

INDEP-ONAFH Laurent Louis

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
VB	:	Vlaams Belang
cdH	:	centre démocrate Humaniste
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
LDD	:	Lijst Dedecker
MLD	:	Mouvement pour la Liberté et la Démocratie
INDEP-ONAFH	:	Indépendant-Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^e législature, suivi du n ^o de base et du n ^o consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Compte Rendu Analytique	CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
<p>Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel : publications@lachambre.be</p>	<p>Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail : publicaties@dekamer.be</p>
Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC	De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné le présent projet et la présente proposition de loi lors de ses réunions des 12 et 26 mars 2014.

La commission a pu disposer des documents relatifs aux auditions tenues dans la commission de la Justice du Sénat dans le cadre de la discussion de la proposition de loi tendant à réprimer certains actes inspirés par le sexisme (Doc Sénat 5-447/1).

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Projet de loi tendant à lutter contre le sexisme dans l'espace public et modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes afin de pénaliser l'acte de discrimination (DOC 53 3297/001)

Mme Joëlle Milquet, vice-première ministre et ministre de l'Intérieur et de l'Égalité des chances, explique que le présent projet de loi a pour objectif de renforcer l'arsenal pénal existant afin de lutter contre les phénomènes sexistes, d'une part, et contre les discriminations fondées sur le sexe, d'autre part.

La ministre rappelle que l'intervention du législateur dans le domaine de l'égalité des genres est un constat d'échec en soi. Il faut en effet constater la pérennisation des stéréotypes hommes/femmes dans le mode de pensée sociétal.

Le présent projet de loi se veut à la fois modéré et novateur. Il part du constat de l'efficacité progressive de la législation antiracisme, pionnière dans le domaine de la lutte anti-discrimination, sur l'évolution des mentalités et des mœurs. Il ne tombe par ailleurs pas dans le travers liberticide, se bornant à ne censurer que les abus.

Le présent projet trouve son fondement dans l'article 11*bis* de la Constitution, qui proclame que le législateur se doit de garantir l'égalité des sexes dans l'exercice des droits et libertés.

C'est sur cette base que le législateur a adopté les trois lois anti-discrimination:

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en dit wetsvoorstel besproken tijdens haar vergaderingen van 12 en 26 maart 2014.

De commissie heeft kunnen beschikken over de documenten met betrekking tot de hoorzittingen die in de Commissie voor de Justitie van de Senaat werden gehouden in het kader van de bespreking van het wetsvoorstel tot bestraffing van bepaalde door seksisme ingegeven derden (Doc Senaat 5-447/1).

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Wetsontwerp ter bestrijding van seksisme in de openbare ruimte et tot aanpassing van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen teneinde de daad van discriminatie te bestraffen (DOC 53 3297/001)

Mevrouw Joëlle Milquet, vice-eerste minister en minister van Binnenlandse Zaken en Gelijke Kansen, geeft aan dat dit wetsontwerp gericht is op de aanpak van twee vraagstukken: de seksistische gedragingen en de gendergerelateerde discriminaties. Dit wetsontwerp strekt er in dat verband dus toe de bestaande strafbaarstelling aan te scherpen.

De minister herinnert eraan dat wanneer de wetgever moet optreden inzake gendergelijkheid, zulks al betekent dat de zaken fout lopen. Men kan niet om de vaststelling heen dat in de manier waarop de samenleving denkt, de man/vrouwstereotypen levendiger zijn dan ooit.

Dit wetsontwerp is vernieuwend en zeker niet radicaal. Het gaat uit van de vaststelling dat de eerste wet tegen antidiscriminatie, te weten de antiracismewet, bij het inwerken op mentaliteit en gebruiken geleidelijk aan doeltreffend is gebleken. Overigens wordt met dit wetsontwerp de vrijheid geenszins aan banden gelegd, want deze tekst strekt er louter toe de misbruiken tegen te gaan.

Dit wetsontwerp vindt zijn constitutionele grondslag in artikel 11*bis* van de Grondwet. Dat artikel bepaalt uitdrukkelijk dat bij de uitoefening van de rechten en vrijheden, de gendergelijkheid bij wet moet worden gewaarborgd.

De wetgever heeft derhalve drie belangrijke antidiscriminatie wetten aangenomen:

— la loi du 30 juillet 1981 tendant à réprimer certains actes inspirés par le racisme ou la xénophobie, communément appelée “loi antiracisme”, telle que modifiée par la loi du 10 mai 2007;

— la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes (ci-après: “la loi du 10 mai 2007”);

— la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre certaines formes de discrimination.

Le présent projet s’inscrit dans la lignée de la législation de 2007 et comprend deux axes: l’instauration formelle du concept de sexisme dans le champ pénal, d’une part, et le renforcement de la législation anti-discrimination, d’autre part.

1. *L’incrimination pénale du sexisme*

L’article 2 du projet définit le sexisme comme “tout geste ou comportement qui, dans les circonstances visées à l’article 444 du Code pénal, a manifestement pour objet d’exprimer un mépris à l’égard d’une personne, en raison de son appartenance sexuelle, ou de la considérer, pour la même raison, comme inférieure ou comme réduite essentiellement à sa dimension sexuelle et qui entraîne une atteinte grave à sa dignité.”

La ministre passe en revue les composantes essentielles de cette définition:

— “tout geste ou comportement”: la définition ne se borne pas à réprimer l’acte physique ou verbal mais peut viser par exemple une publication sur des réseaux sociaux;

— “les circonstances visées à l’article 444 du Code pénal”: sont ainsi visées les circonstances publiques en raison du lieu (lieu public) ou de la présence de plusieurs personnes. Cette exigence de publicité a pour effet d’inclure notamment les comportements sexistes affichés sur les réseaux sociaux. Par ailleurs, elle permet de faciliter l’administration de la preuve par témoignage ou prise d’images ou de copies;

— “qui a manifestement pour objet”: il faut une intention de nuire (dol) et cette volonté doit être ostensible et incontestable, ce qui requiert un certain niveau de gravité, soumis à l’appréciation du juge pénal;

— de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, meer bekend als “antiracismewet”, zoals gewijzigd bij de wet van 10 mei 2007;

— de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen (hierna “de wet van 10 mei 2007” genoemd);

— de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie.

Dit wetsontwerp bouwt voort op de wetgeving van 2007, en heeft twee krachtlijnen: de formele invoering van het begrip “seksisme” in het strafrecht en de aanscherping van de antidiscriminatiewetgeving.

1. *Strafbaarstelling van seksisme*

Artikel 2 van het wetsontwerp omschrijft seksisme als volgt: “elk gebaar of handeling die, in de in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden, klaarblijkelijk bedoeld is om minachting uit te drukken ten opzichte van een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie en die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon ten gevolge heeft.”

De minister gaat in op belangrijkste bestanddelen van die definitie:

— “elk gebaar of handeling”: krachtens die definitie wordt niet alleen de fysieke of verbale daad gestraft, maar kan bijvoorbeeld ook worden opgetreden tegen een publicatie op sociale netwerken;

— “in artikel 444 van het Strafwetboek bedoelde omstandigheden”: men bedoelt hier met de openbare omstandigheden de openbare plaatsen, of de aanwezigheid van verschillende personen. Die vereiste van openbaarheid heeft als gevolg dat inzonderheid seksistische gedragingen op de sociale netwerken zijn bedoeld. Met die vereiste wordt voorts ook de bewijsvoering vergemakkelijkt, door getuigenissen of het maken van beelden of kopieën;

— “klaarblijkelijk bedoeld is”: dit slaat op de wil om schade te berokkenen in strafrechtelijke zin (het opzet); die wil moet duidelijk en onbetwistbaar zijn, wat vereist dat de zaak vrij ernstig moet zijn, hetgeen aan de beoordeling van de strafrechter wordt overgelaten;

— “d’exprimer un mépris à l’égard d’une personne, en raison de son appartenance sexuelle, ou de la considérer, pour la même raison, comme inférieure ou comme réduite essentiellement à sa dimension sexuelle”: l’incrimination ne vise pas les groupements pris abstraitement mais bien les comportements adressés à l’encontre d’une ou de plusieurs personnes déterminées en raison de leur appartenance à un genre. Sont ainsi exclues du champ d’application de la loi les publicités dites sexistes;

— “qui entraîne une atteinte grave à sa dignité”: le projet requiert un certain niveau de gravité dans le comportement sexiste.

Le projet veut poser une avancée significative dans la lutte contre le sexisme mais se veut équilibré et, surtout, non liberticide. Les notions utilisées, si elles se présentent comme des balises à l’opération intellectuelle de la qualification pénale, n’enferment pas la définition dans des termes trop restrictifs, permettant par là-même, une interprétation évolutive du sexisme.

Par ailleurs, la voie qui a été choisie est celle de l’autonomie de l’incrimination et non de l’aggravation d’autres incriminations pénales. Cette manière de procéder présente plusieurs avantages:

— un avantage symbolique: le fait que le critère du genre n’est pas une cause d’aggravation de la peine lui offre plus de visibilité;

— un avantage pratique: le rattachement du sexisme à l’injure ou à la diffamation par exemple, n’est plus nécessaire et une jurisprudence propre à la notion, qui peut évoluer, peut être développée. On notera que les actuelles incriminations pénales ne couvrent pas toutes les réalités sexistes¹;

— un avantage constitutionnel: le principe de légalité des incriminations suppose que la loi définisse l’acte qui sera sanctionné, conformément au principe de sécurité juridique. Or, il apparaît que le sexisme n’est pas encore reconnu socialement comme condamnable, au contraire du racisme. Pour ce motif de sécurité juridique, il est indispensable que la loi définisse l’acte qu’elle entend

¹ Ainsi par exemple, l’Institut pour l’Égalité des Femmes et des Hommes a relevé le cas d’une jeune femme trentenaire qui vivait seule avec son enfant à la suite d’un divorce. Depuis qu’elle vivait sans son mari, elle subissait un harcèlement constant de plusieurs hommes de son voisinage, aux abords de chez elle, et bien souvent devant son enfant. Ces individus l’injuriaient, ne cessaient de lui répéter que c’était honteux de divorcer, d’habiter seule, de travailler etc.

— “om minachting uit te drukken ten opzichte van een persoon wegens zijn geslacht, of deze, om dezelfde reden, als minderwaardig te beschouwen of te reduceren tot diens geslachtelijke dimensie”: de strafbaarstelling beoogt geen abstracte groepen van mensen, wel gedragingen die om gendergerelateerde redenen gericht zijn tegen een of meer welbepaalde personen; de zogenaamde ‘seksistische reclame’ wordt aldus uitgesloten van het toepassingsgebied van de wet;

— “die een ernstige aantasting van de waardigheid van deze persoon ten gevolge heeft”: ook in dit verband vereist het wetsontwerp dat het seksistische gedrag vrij ernstig moet zijn.

Met het wetsontwerp is er voor een aanzienlijke vooruitgang in de bestrijding van seksisme gezorgd. De tekst is evenwichtig en zeker niet vrijheidsbeknottend. Hoewel de gebruikte begrippen worden aangereikt als bakens voor de rationele bepaling van de strafrechtelijke kwalificatie, worden in de definitie toch geen te restrictieve bewoordingen gehanteerd, teneinde een evolutieve interpretatie van ‘seksisme’ mogelijk te maken.

Er is overigens gekozen voor de autonomie van de strafbaarstelling, en niet voor de verzwaring van andere strafbaarstellingen. Die werkwijze biedt diverse voordelen:

— een symbolisch voordeel: het feit dat het gendrespect geen reden voor strafverzwaring is, maakt dat aspect opvallender;

— een praktisch voordeel: de koppeling van ‘seksisme’ met bijvoorbeeld beledigingen of met eerroof, is niet langer noodzakelijk. Het begrip ‘seksisme’ kan gaandeweg tot een eigen rechtspraak leiden. Het blijkt dat de huidige strafbaarstellingen niet alle seksistische realiteiten behelzen¹;

— een grondwettelijk voordeel: het legaliteitsbeginsel van de strafbaarstellingen onderstelt dat bij wet wordt omschreven welke daad zal worden gestraft, zulks overeenkomstig het rechtszekerheidsbeginsel. De samenleving lijkt seksisme evenwel nog niet als verwerpelijk te beschouwen, in tegenstelling tot racisme. Om die rechtszekerheidsreden is het onontbeerlijk dat bij wet wordt

¹ Zo heeft het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen gewezen op het geval van een jonge vrouw, in de dertig, die na een echtscheiding alleenstaande was, met haar kind. Vanaf het ogenblik dat ze alleen woonde, dus zonder echtgenoot, werd zij voortdurend belaagd door meerdere mannen uit de buurt; die belaging gebeurde in de omgeving van haar woning, zelfs vaak in aanwezigheid van haar kind. Die mannen beledigden haar en riepen voortdurend dat het een schande was te scheiden, alleen te wonen, uit werken te gaan enzovoort;

réprimer, conformément à la jurisprudence de la Cour Constitutionnelle.

2. La pénalisation des discriminations entre femmes et hommes

La loi de 2007 ne pénalise actuellement que l'incitation à la discrimination mais pas l'acte de discrimination en tant que tel. Le présent projet met fin à ce paradoxe en pénalisant l'ensemble des discriminations directes et indirectes à l'instar de la loi du 30 juillet 1981. Afin de suivre l'avis du Conseil d'État et de conserver une cohérence entre les trois grandes lois anti-discriminations, ces dispositions s'inspirent des dispositions pénales contenues dans la loi antiracisme.

B. Proposition de loi tendant à réprimer certains actes inspirés par le sexisme (DOC 53 0433/001)

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen), co-auteur de la proposition de loi, explique que la proposition de loi avait déjà été déposée sous la précédente législature (DOC 52 1516/001) ainsi qu'au Sénat (Doc. Sénat, n° 5-447/1). Vu l'avis du Conseil d'État rendu sur le texte déposé au Sénat (Doc. Sénat, n° 5-447/3), des amendements sont déposés par Mme Brems et consorts (DOC 53 0433/002) afin d'améliorer le texte et d'intégrer les dimensions d'identité et d'expression de genre dans la loi du 10 mai 2007.

De cette manière, on intègre dans la loi, en conformité avec le droit international et européen, l'ensemble de discriminations dont peuvent être l'objet les personnes transgenres ou intersexes, notamment lorsqu'elles sont en processus de changement de sexe.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Interventions des membres

Mme Zoé Genot (Ecolo-Groen) se réjouit du fait que le dossier relatif à la répression du sexisme avance enfin alors que son groupe a déposé la proposition de loi examinée dès 2003. Elle souligne cependant que le Sénat mène également des travaux sur le sujet et s'inquiète du fait que les deux assemblées parlementaires pourraient adopter des textes différents sur le même sujet.

L'oratrice rappelle par ailleurs que la dimension de genre est une notion plus large que la question du sexe

omschreven welke daad zal worden gestraft, hetgeen spoort met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.

2. Bestrafing van genderdiscriminatie

De wet van 2007 straft thans alleen het aanzetten tot discriminatie, doch niet de daad van discriminatie op zich. Dit wetsontwerp maakt een einde aan die paradox, door alle rechtstreekse en onrechtstreekse discriminaties strafbaar te stellen, zoals met de wet van 30 juli 1981. Teneinde gevolg te geven aan het advies van de Raad van State en de coherentie te behouden tussen de drie grote antidiscriminatie wetten, zijn de in dit wetsontwerp opgenomen bepalingen ingegeven door de strafrechtelijke bepalingen van de antiracismewet.

B. Wetsvoorstel tot bestraffing van bepaalde door seksisme ingegeven daden (DOC 53 0433/001)

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen), mede-indiener van het wetsvoorstel, licht toe dat het wetsvoorstel tijdens de vorige zittingsperiode al was ingediend (DOC 52 1516/001), ook in de Senaat overigens (Stuk Senaat, nr. 5-447/1). Ingevolge het advies van de Raad van State over het in de Senaat ingediende stuk (Stuk Senaat, nr. 5-447/3) werden door mevrouw Brems c.s. amendementen ingediend (DOC 53 0433/002) met als doel de tekst te verbeteren en de aspecten genderidentiteit en genderexpressie in de wet van 10 mei 2007 op te nemen.

Op die manier behelst de wet, conform het internationaal en het Europees recht, alle vormen van discriminatie waarvan trans- of interseksuelen het slachtoffer kunnen zijn, onder meer wanneer ze met het proces van geslachtsverandering bezig zijn.

II. — ALGEMENE BESPREKING

A. Betogen van de leden

Mevrouw Zoé Genot (Ecolo-Groen) verheugt zich erover dat eindelijk voortgang wordt gemaakt in verband met de bestraffing van seksisme, gelet op het feit dat haar fractie het voorliggende wetsvoorstel al in 2003 had ingediend. Ze wijst er echter op dat ook in de Senaat werkzaamheden aan de gang zijn over deze aangelegenheid en het baart haar zorgen dat de twee assemblees over hetzelfde onderwerp verschillende teksten zouden kunnen aannemen.

De spreekster wijst er voorts op dat de genderdimensie méér omvat dan het loutere geslacht van een

d'une personne et plaide pour que l'identité et l'expression de genre puissent être intégrés parmi les motifs de discrimination pouvant être réprimés sur la base de la loi du 10 mai 2007, comme demandé par les associations représentatives des LGBTI.

Mme Sophie De Wit (N-VA) souligne tout d'abord les approches différentes de la répression des faits de sexisme du projet et de la proposition de loi. En effet, le premier texte prévoit l'instauration d'une peine autonome, tandis que le second considère le sexisme comme une circonstance aggravante d'une autre infraction. Ce dernier texte part également d'une perception particulièrement négative de la condition des femmes.

Tout en rappelant l'importance de la lutte contre toutes les formes de discrimination, l'oratrice formule plusieurs objections à l'égard du projet de loi.

Tout d'abord, elle se demande s'il est opportun de prévoir des peines spécifiques pour des faits commis spécifiquement à l'égard des femmes alors que cela n'est pas prévu pour d'autres groupes de personnes qui subissent également des discriminations, tels que les personnes handicapées, les personnes âgées ou les LGBT.

Mme De Wit se demande également s'il est nécessaire de prévoir un dispositif pénal en la matière alors que la situation des femmes s'est progressivement améliorée dans la société, que ce soit dans les domaines judiciaire ou politique notamment.

L'oratrice pointe ensuite le fait que d'autres peines sont déjà prévues qui pourraient être appliquées aux faits concernés, telles que l'injure ou le harcèlement.

Elle souligne également que l'avis du Conseil d'État n°53 819 du 2 octobre 2013 portait sur un projet de loi dont la portée était bien plus large que le présent projet puisqu'elle concernait non seulement le droit pénal mais aussi le droit civil. Le texte initial évoquait également le concept de harcèlement. L'oratrice plaide dès lors pour que l'on soumette à nouveau le projet de loi à l'avis du Conseil d'État.

Mme De Wit rappelle ensuite que le présent projet de loi prévoit que, pour qu'il y ait infraction de sexisme, les conditions de dol spécial et d'effet dégradant du sexisme doivent être cumulées (DOC 53 2397/001, p. 7). Or, l'appréciation de l'effet dégradant d'un acte est fort relative puisqu'elle varie d'une personne à l'autre. L'oratrice souhaiterait dès lors savoir comment l'on va apprécier cette question et si la preuve de cet effet dégradant devra être apportée par le ministère public

persoon en ze pleit ervoor dat genderidentiteit en -expressie worden toegevoegd aan de discriminatiegronden die kunnen worden bestraft op basis van de wet van 10 mei 2007, zoals de representatieve LGBTI-organisaties vragen.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) wijst allereerst op de verschillende benadering qua bestraffing van seksistische feiten in het wetsontwerp en in het wetsvoorstel. De eerste tekst voorziet immers in de invoering van een autonome straf, terwijl in de tweede seksisme wordt beschouwd als een verzwarende omstandigheid van een ander misdrijf. In het wetsvoorstel wordt de situatie van de vrouw bovendien erg negatief gepercipieerd.

Hoe belangrijk de spreker de bestrijding van alle vormen van discriminatie ook vindt, toch heeft ze enkele bezwaren bij het wetsontwerp.

Om te beginnen vraagt ze zich af of het opportuun is in specifieke straffen te voorzien voor feiten die worden gepleegd ten aanzien van vrouwen, terwijl dat niet het geval is voor andere groepen die evenzeer worden gediscrimineerd, zoals gehandicapten, bejaarden of LGBT's.

Voorts vraagt mevrouw De Wit zich af of het noodzakelijk is in strafrechtelijke bepalingen terzake te voorzien, als men bedenkt dat de maatschappelijke situatie van de vrouwen geleidelijk is verbeterd, met name op gerechtelijk en politiek vlak.

Vervolgens stipt de spreker aan dat al andere straffen zijn vastgelegd die zouden kunnen worden toegepast op de desbetreffende feiten, zoals die welke gelden voor beledigingen of pesterijen.

Tevens beklemtoont zij dat advies nr. 53 819 van de Raad van State van 2 oktober 2013 betrekking had op een wetsontwerp met een heel wat ruimere draagwijdte dan dit wetsontwerp, aangezien het niet alleen het strafrecht maar ook het burgerlijk recht betrof. Voorts kwam in de oorspronkelijke tekst het begrip "intimidatie" aan bod. De spreker pleit er dan ook voor de tekst opnieuw voor advies aan de Raad van State voor te leggen.

Vervolgens herinnert mevrouw De Wit eraan dat, opdat er sprake zou zijn van het strafbaar feit "seksisme", het wetsontwerp in uitzicht stelt dat tegelijkertijd aan de volgende voorwaarden voldaan dient te zijn: "de wil (bijzonder opzet of intentie) tot beschadigen en het vernederende effect van het seksistisch gedrag" (DOC 53 2397/001, blz. 7). Het begrip "vernederend effect" wordt echter heel uiteenlopend ingevuld aangezien het verschilt naar gelang van de persoon. Derhalve wenst

ou par la victime, comme tel est le cas pour l'infraction d'injure. Un mécanisme de plainte est-il prévu si l'on choisit cette dernière option? Qu'en est-il également du principe de présomption d'innocence?

L'oratrice s'étonne également que l'on vise uniquement les secteurs de l'emploi et de l'offre de biens et de services et demande que les rapports des travaux du Sénat soient communiqués aux membres de la commission.

Mme Gerda Mylle (CD&V) se réjouit que des initiatives soient prises pour lutter contre le sexisme. Celui-ci est en effet un mal larvé dans notre société qu'il faut combattre. Quant à savoir si l'approche pénale est salubre, c'est une autre question. Elle plaide pour que l'on mette surtout l'accent sur la sensibilisation de la population, même si l'intervention législative remplit une fonction de signal, qui est importante également.

L'intervenante souligne que l'exposé des motifs indique que sur le plan terminologique, le sexisme ne doit pas être confondu avec la discrimination, mais le projet à l'examen comporte les deux thématiques et l'exposé est particulièrement confus à ce sujet.

L'exposé des motifs indique également que la nouvelle incrimination est nécessaire parce qu'il n'y a pas de chevauchement intégral avec les dispositions de droit pénal relatives à l'injure ou au harcèlement. La ministre pourrait-elle expliquer ce que l'on entend par la phrase suivante: "un comportement peut effectivement être gravement méprisant sans pour autant être injurieux, ni harcelant" (DOC 53 3297/001, p. 8)?

Mme Mylle relève également que l'exposé des motifs est ambigu en ce qui concerne la charge de la preuve. Est-ce la victime ou le ministère public qui devra apporter la preuve de l'infraction?

M. Bert Schoofs (VB) rappelle que les éléments considérés comme des facteurs de discrimination font l'objet d'évolution en fonction de l'époque et de la culture et souligne la tendance actuelle à prévoir des incriminations en fonction de groupes ciblés de personnes alors que le droit pénal prévoit déjà le crime général d'incitation à la haine, qui pourrait s'appliquer à l'ensemble de ces groupes. Il rappelle par ailleurs que le principe de non-discrimination entre parfois en conflit avec le droit à la liberté d'expression, qui permet

de s'exprimer et de vernemen hoe dit element zal worden beoordeeld en of het bewijs van dat vernederende effect zal moeten worden geleverd door het openbaar ministerie dan wel door het slachtoffer, zoals dat het geval is voor het strafbare feit "belediging". Is in een klachtenregeling voorzien indien voor laatstgenoemde optie wordt gekozen? Hoe staat het voorts met het beginsel van het vermoeden van onschuld?

Tevens is de spreker verwonderd dat een en ander alleen van toepassing wordt op de werkgelegenheidssector en de goederen- en dienstverleningssector; bovendien vraagt zij dat de verslagen van de Senaatswerkzaamheden worden bezorgd aan de commissieleden.

Mevrouw Gerda Mylle (CD&V) verheugt zich dat er initiatieven genomen worden om seksisme te bestrijden. Seksisme is inderdaad een sluimerend kwaad in onze maatschappij dat moet aangepakt worden. Of de strafrechtelijke aanpak daarbij heilzaam is, is een andere vraag. Ze pleit om vooral de nadruk te leggen op de sensibilisering van de bevolking al is de signaalfunctie van de wetgevende ingreep ook belangrijk.

De spreker onderstreept dat de memorie van toelichting stelt dat op terminologisch vlak "seksisme" niet verward mag worden met "discriminatie", maar dit ontwerp omvat beide onderwerpen en de memorie is daar bijzonder onduidelijk over.

De memorie van toelichting stelt ook dat de nieuwe strafbaarstelling nodig is omdat er geen volledige overlapping is met de strafrechtelijke bepalingen inzake belediging of intimidatie. Kan de minister uitleggen wat wordt bedoeld met de volgende zin: "een gedrag kan erg minachtend zijn, zonder te beledigen, noch te intimideren" (DOC 53 3297/001, blz. 8)?

Mevrouw Mylle stipt er ook aan de dubbelzinnigheid van de memorie van de toelichting met betrekking tot de bewijslast. Zal het slachtoffer of het openbaar ministerie het bewijs van het misdrijf moeten leveren?

De heer Bert Schoofs (VB) herinnert eraan dat de elementen die worden beschouwd als discriminatiefactoren evolueren met de tijd en de cultuur; hij wijst erop dat de huidige trend erin bestaat discriminatie ten aanzien van specifieke groepen van personen strafbaar te stellen, hoewel het algemeen misdrijf "aanzetten tot haat" al opgenomen is in het strafrecht, dat voor al die groepen zou kunnen worden toegepast. Voorts stipt hij aan dat het beginsel van non-discriminatie soms in conflict treedt met het recht op vrijheid van meningsuiting, dat met

notamment la liberté d'exprimer des opinions considérées comme provocantes ou injurieuses.

Si l'orateur estime louable l'objectif du présent projet, il souhaiterait cependant obtenir davantage d'informations sur son application concrète: qui serait susceptible d'être pénalement poursuivi sur la base du sexisme, pour quelle raison et dans quelles circonstances? Il craint en effet que ce projet de loi ait uniquement une valeur symbolique et reste lettre morte en pratique. M. Schoofs rappelle en effet que la religion musulmane, qui est reconnue et subsidiée par les pouvoirs publics, pourrait être considérée comme sexiste puisqu'elle distingue fortement l'homme et la femme. Il craint par ailleurs que des événements réservés aux personnes de même sexe soient considérés comme sexistes.

Enfin, l'orateur plaide pour que l'on résolve le problème de l'insécurité plutôt que de créer une nouvelle infraction.

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen), co-auteur de la proposition de loi, rappelle que le sexisme reste malheureusement un problème actuel. Le fait d'en prévoir la répression sur le plan pénal n'est bien entendu qu'un des éléments dans la lutte contre ce phénomène. Le droit et la loi ont pourtant une fonction symbolique à remplir en ce qu'ils fixent les limites de ce qu'une société considère comme acceptable ou pas.

Si l'adoption de la législation anti-discrimination n'a pas conduit à de nombreux procès pénaux, elle a pourtant eu un effet bien plus large en contribuant à un changement de mentalités de notre société. Le présent projet de loi, annoncé depuis longtemps et reporté à plusieurs reprises, a également contribué à ce que la question du sexisme soit déjà débattue au sein de la population.

Concernant les aspects techniques du projet de loi, Mme Brems confirme le fait que les différents types de discrimination ne sont pas tous sur pied d'égalité, comme le souligne Mme De Wit. Il a en effet été choisi dès le départ de distinguer dans une loi spécifique la discrimination sur la base de la race des autres cas de discrimination, notamment en raison de la diversité des phénomènes et de leurs remèdes.

L'oratrice espère par ailleurs que la réflexion plus générale sur les 3 grandes lois anti discrimination annoncée dans l'exposé des motifs aura bien lieu afin de permettre une plus grande cohérence du système juridique belge en la matière.

name de vrijheid omvat uiting te geven aan meningen die als provocerend of beledigend worden beschouwd.

Hoewel dit wetsontwerp volgens hem een lovenswaardig doel dient, wenst hij meer informatie over de concrete toepassing ervan: wie kan strafrechtelijk worden vervolgd op grond van seksisme, op welke grondslag en in welke omstandigheden? De spreker vreest immers dat dit wetsontwerp louter symbolische waarde heeft en in de praktijk dode letter zal blijven. De heer Schoofs wijst erop dat de islam, een godsdienst die door de overheid wordt erkend en gesubsidieerd, als seksistisch zou kunnen worden beschouwd omdat er een sterk onderscheid in wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. Voorts vreest hij dat evenementen waaraan alleen personen van hetzelfde geslacht mogen deelnemen, als seksistisch zullen worden beschouwd.

Tot slot pleit de spreker ervoor het onveiligheidsprobleem weg te werken, veeleer dan een nieuw misdrijf in te stellen.

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen), mede-indienster van het wetsvoorstel, stipt aan dat seksisme jammer genoeg nog steeds een actueel knelpunt is. De strafbaarstelling ervan is uiteraard slechts één element om het verschijnsel te bestrijden. Het recht en de wet hebben nochtans een symbolische taak te vervullen door aan te geven wat een samenleving al dan niet als aanvaardbaar beschouwt.

De aanneming van de antidiscriminatiewetgeving mag dan wel niet tot een groot aantal strafprocessen hebben geleid, die wetgeving heeft wél een veel ruimer effect gehad door bij te dragen aan een mentaliteitswijziging in onze samenleving. Dit wetsontwerp, waarvan de indiening al zo lang werd aangekondigd en meermaals werd uitgesteld, heeft eveneens bijgedragen tot de maatschappelijke bespreekbaarheid van het thema "seksisme".

Met betrekking tot de technische aspecten van het wetsontwerp bevestigt mevrouw Brems, net als mevrouw De Wit, dat de verschillende vormen van discriminatie niet allemaal van dezelfde orde zijn. Van bij de aanvang werd er immers voor geopteerd in een specifieke wet een onderscheid te maken tussen discriminatie op grond van ras en de andere vormen van discriminatie, meer bepaald omdat die vormen onderling verschillen en telkens een andere oplossing vereisen.

De spreekster hoopt voorts dat de in de memorie van toelichting aangekondigde meer algemene reflectie over de drie grote antidiscriminatiewetten wel degelijk zal plaatsvinden, zodat daarover in het Belgische rechtstelsel grotere coherentie mogelijk wordt.

Mme Maya Detiège (sp.a) se réjouit du fait que le Parlement traite de la question du sexisme de manière générale et rappelle que le système de quota a permis l'accès d'un plus grand nombre de femmes dans la vie publique, notamment en politique. Elle souligne que le volet pénal n'est qu'un pan parmi d'autres dans le changement plus général des mentalités.

L'oratrice plaide ensuite pour que l'on réprime les cas d'atteintes graves à la dignité et non pas les faits mineurs qui pourraient être considérés comme de la galanterie. Elle demande par ailleurs comment sera administrée la preuve et rappelle qu'en ce qui concerne la loi du 30 juillet 1981, certaines victimes trouvent difficiles de déposer plainte après avoir vécu des faits de racisme. Enfin, elle souligne, pour répondre à M. Schoofs, qu'il appartiendra à chaque femme, musulmane ou non, de décider d'introduire une plainte si elle s'estime victime de sexisme.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) demande quels seront les nouveaux cas de discrimination couverts par la modification à la loi du 10 mai 2007 prévue aux articles 4 et 5 du projet de loi.

B. Réponses de la ministre

La ministre rappelle tout d'abord que les avancées législatives liées à des changements de mentalités, tels que l'octroi du droit de vote aux femmes ou la loi anti-racisme, ne bénéficient généralement pas d'un soutien de toutes les composantes de la société au moment de leur vote au Parlement mais qu'il n'en reste pas moins important d'agir pour faire avancer ces dossiers.

1. Définition du sexisme

La ministre explique que la définition du sexisme tient compte du fait que notre système judiciaire est inspiré à la fois du système continental européen, qui prévoit un cadre législatif, et du système anglo-saxon, qui laisse la place à l'interprétation des juges en fonction des cas auxquels ils sont confrontés. En l'espèce, il a été décidé d'établir une définition du sexisme présentant des conditions cumulatives (cfr. exposé introductif) et de laisser aux juges le soin d'affiner progressivement la définition grâce à la jurisprudence, comme cela a été le cas précédemment pour des notions telles que l'intérêt général ou la légitime défense. La ministre souligne par ailleurs que la définition proposée dans le présent projet de loi n'a fait l'objet d'aucune remarque

Mevrouw Maya Detiège (sp.a) verheugt zich erover dat het Parlement het vraagstuk van het seksisme algemeen behandelt en herinnert eraan dat de quotaregeling een groter aantal vrouwen de toegang heeft mogelijk gegeven tot het publieke leven, en vooral tot de politiek. Zij wijst erop dat het strafrechtelijke maar één aspect is van de vele andere aspecten die in de meer algemene mentaliteitsverandering kenmerken.

Zij pleit er vervolgens voor dat men de ernstige gevallen van schending van de menselijke waardigheid zou bestraffen, veeleer dan de minder belangrijke feiten waar men als galanterie zou kunnen beschouwd. Zij vraagt voorts hoe het bewijs zal worden geleverd en herinnert er met betrekking tot de wet van 30 juli 1981 aan dat sommige slachtoffers het moeilijk vinden om na racistische feiten een klacht in te dienen. In antwoord op de heer Schoofs benadrukt zij tot slot dat elke vrouw, ongeacht of ze al dan niet moslima is, zelf zal kunnen beslissen of zij een klacht indient als zij zich het slachtoffer van seksisme acht.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) vraagt welke nieuwe gevallen van discriminatie zullen zijn gedekt als gevolg van de wijziging van de wet van 10 mei 2007 bij de artikelen 4 en 5 van het wetsontwerp.

B. Antwoorden van de minister

Allereerst wijst *de minister* erop dat vooruitgang op wetgevingsvlak in het kielzog van mentaliteitsveranderingen, zoals de toekenning van stemrecht aan vrouwen of de antiracismewet, bij de stemming in het Parlement over het algemeen niet op de steun van alle componenten van de samenleving kan rekenen; niettemin blijft het belangrijk op te treden teneinde in die dossiers vooruitgang te boeken.

1. Definitie van seksisme

De minister verklaart dat de definitie van seksisme rekening houdt met het feit dat ons rechtsstelsel is gestoeld op zowel het continentaal Europees systeem, die in een wettelijk kader voorziet, als het Angelsaksische systeem, die de rechter ruimte laat voor interpretatie naar gelang van de gevallen. In casu is gekozen voor een definitie met cumulatieve voorwaarden (zie de memorie van toelichting) en wordt het aan de rechters overgelaten de definitie geleidelijk door middel van de rechtspraak te verfijnen, zoals voordien het geval is geweest met begrippen als het openbaar belang of de wettige zelfverdediging. Overigens onderstreept de minister dat de Raad van State geen enkele opmerking heeft geformuleerd over de in het wetsontwerp

du Conseil d'État, ce qui démontre qu'elle permet une certaine sécurité juridique.

L'oratrice précise que l'infraction de sexisme couvre un champ plus large que l'infraction d'injure prévue à l'article 448 du Code pénal puisqu'il peut s'agir non seulement de déclarations mais également de gestes ou d'autres comportements. Un fait d'injure sur la base de l'appartenance sexuelle pourrait cependant être poursuivi également en tant qu'infraction de sexisme.

La ministre souligne que la définition précise qu'il doit s'agir d'une atteinte grave à la dignité d'une personne et qu'un dol spécial est requis. Il ne s'agit donc pas de réprimer pénalement des cas de drague éventuellement vulgaire ou des sifflements en rue. L'infraction de sexisme ne vise pas non plus des situations ciblant l'ensemble du genre féminin, par exemple dans le cadre de publicités machistes, mais bien des cas où une personne ou un groupe déterminé de personnes sont concernés.

2. Modifications de la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes

La ministre explique que le présent projet vise à combler une lacune de la loi du 10 mai 2007, qui prévoyait d'incriminer l'incitation à la discrimination entre les femmes et les hommes mais pas la discrimination elle-même. Plutôt que de modifier l'article 27 de cette loi, il a été opté pour l'insertion d'articles 28bis et 28ter afin de conserver le parallélisme avec les deux autres lois anti-discrimination.

3. La question de l'identité de genre

La ministre précise qu'un projet de loi relatif à la question de l'identité de genre est actuellement soumis au Conseil d'État et sera prochainement déposé au Parlement².

C. Répliques

Mme Sophie De Wit (N-VA) souligne que l'établissement d'une nouvelle sanction pénale ne doit pas avoir une valeur symbolique pour unique objectif. Elle rappelle par ailleurs que l'avis du Conseil d'État portait sur un avant-projet de loi qui concernait tant le sexisme que

² Le projet de loi modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes en vue de l'étendre à l'identité de genre et l'expression de genre a été déposé à la Chambre le 24 mars 2014 et adopté en commission le 26 mars 2014.

opgenomen definitie, die de rechtszekerheid dan ook in zekere zin waarborgt.

De spreekster geeft aan dat seksisme als misdrijf een ruimere strekking heeft dan het misdrijf "belediging" als bedoeld in artikel 448 van het Strafwetboek, aangezien niet alleen verklaringen worden beoogd, maar ook gebaren en andere gedragingen. Niettemin zou een belediging op grond van iemands geslacht eveneens kunnen worden vervolgd als een seksismemisdrijf.

De minister beklemtoont dat de definitie preciseert dat het moet gaan om een ernstige aantasting van de persoonlijke waardigheid en dat er sprake moet zijn van bijzonder opzet. Het is dus niet de bedoeling al dan niet smakeloos geflirt of nafluiten op straat strafrechtelijk strafbaar te stellen. Het seksismemisdrijf behelst evenmin situaties waarbij het vrouwelijk geslacht in zijn geheel wordt gevisieerd, zoals aan machogedrag appellerende reclame, maar wel de gevallen waarbij een welbepaalde persoon of een welbepaalde groep van personen betrokken is.

2. Wijzigingen van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen

De minister legt uit dat dit wetsontwerp ertoe strekt een lacune in de wet van 10 mei 2007 weg te werken; die wet stelt immers wel de aansporing tot discriminatie tussen vrouwen en mannen strafbaar, maar niet de discriminatie zelf. Veeleer dan artikel 27 van die wet te wijzigen, werd ervoor gekozen de artikelen 28bis en 28ter in te voegen, naar analogie van de twee andere antidiscriminatie wetten.

3. Het genderidentiteitsvraagstuk

De minister merkt op dat een wetsontwerp betreffende het genderidentiteitsvraagstuk momenteel wordt behandeld door de Raad van State en binnenkort wordt ingediend in het Parlement².

C. Replieken

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) onderstreept dat de invoering van een nieuwe strafrechtelijke sanctie niet louter een symboolwaarde mag hebben. Overigens herinnert zij eraan dat het advies van de Raad van State betrekking had op een voorontwerp van wet dat over

² Het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen met het oog op de uitbreiding ervan naar genderidentiteit en genderexpressie is op 24 maart 2014 in de Kamer ingediend en op 26 maart in commissie aangenomen.

le harcèlement sexuel et se demande si la définition du sexisme peut dès lors être lue séparément.

Elle rappelle également que le principe de légalité sur lequel s'appuie le droit belge prévoit qu'une infraction doit être prévue par la loi pour être poursuivie. La législation doit donc prévoir des définitions suffisamment claires pour être ensuite appliquée par les juges.

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) fait observer que le droit pénal belge connaît de nombreuses dispositions ayant une valeur essentiellement symbolique – mais qui n'en est pas pour autant moins importante. Elle cite l'exemple de l'incrimination spécifique des mutilations génitales ou des mariages forcés. Elle ne donne pas lieu à des jugements, mais son impact est néanmoins important.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Art. 1er

Cet article ne fait l'objet d'aucun commentaire.

Il est adopté à l'unanimité.

Art. 2

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) souhaiterait des précisions de la ministre concernant l'articulation entre l'article 2 du présent projet et l'article 27 de la loi du 10 mai 2007. Le présent projet a en effet pour but de couvrir des situations qui ne peuvent pas être poursuivies sur la base de cette loi. L'oratrice se demande cependant s'il reste des cas où, à l'inverse, seul l'article 27, 1° ou 2°, de la loi du 10 mai 2007 pourrait servir de base légale.

Selon l'intervenante, le champ d'application de l'article 27, 1° et 2°, de la loi du 10 mai 2007 est complètement couvert par le champ d'application de la nouvelle incrimination de sexisme.

En effet, l'article 27, 3° et 4°, de cette loi visent les cas d'incitation à la discrimination (3°) et d'incitation à la haine ou à la violence (4°) à l'égard d'un groupe, d'une communauté ou de leurs membres. Ces deux derniers points visent donc bien des situations qui sont expressément exclues du champ d'application du présent projet. Les points 1° et 2° de l'article 27 prévoient quant à eux une peine pour les cas d'incitation à la discrimination

zowel seksisme als seksuele intimidatie handelde. Zij vraagt zich af of de definitie van seksisme daar los van kan worden gelezen.

Tevens herinnert zij eraan dat ingevolge het legaliteitsbeginsel waarop het Belgische recht stoelt, vervolging alleen kan worden ingesteld voor de misdrijven die in de wet zijn opgenomen. De wetgeving moet dus in voldoende duidelijke definities voorzien opdat de rechters haar vervolgens kunnen toepassen.

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) wijst erop dat het Belgische strafrecht heel wat bepalingen kent van hoofdzakelijk symbolische - maar daarom niet minder belangrijke - waarde. Ze geeft het voorbeeld van de specifieke strafbaarstelling van genitale verminking en van gedwongen huwelijken. Deze geven geen aanleiding tot vonnissen, maar hebben niettemin veel impact.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Art. 1

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Het wordt eenparig aangenomen.

Art. 2

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) vraagt de minister om verduidelijking over de link tussen artikel 2 van dit wetsontwerp en artikel 27 van de wet van 10 mei 2007. Dit wetsontwerp beoogt immers in te spelen op situaties die niet kunnen worden vervolgd op grond van deze wet. De spreekster vraagt zich echter af of er nog gevallen overblijven waarvoor daarentegen alleen artikel 27, 1° of 2°, van de wet van 10 mei 2007 als rechtsgrond kan worden gehanteerd.

Volgens de spreekster valt het toepassingsgebied van artikel 27, 1° en 2°, van de wet van 10 mei 2007 volledig binnen het toepassingsgebied van de nieuwe strafbaarstelling van seksisme.

Artikel 27, 3° en 4°, van deze wet hebben betrekking op de gevallen waarin wordt aangezet tot discriminatie (3°) en tot haat of geweld (4°) jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan. Deze beide punten hebben dus wel degelijk betrekking op situaties die uitdrukkelijk uitgesloten zijn van de werkingssfeer van dit wetsontwerp. Bij artikel 27, 1° en 2°, wordt voorzien in een straf voor het aanzetten tot discriminatie (1°) en

(1°) et d'incitation à la haine ou à la violence (2°) en raison du sexe d'une personne déterminée.

Mme Brems souligne que l'on risque de la sorte de devoir recourir à deux lois différentes en fonction du fait que les faits commis le sont à l'égard d'une personne déterminée (article 2 du présent projet) ou d'un groupe (article 27, 3° et 4).

Pour éviter cette situation, *Mmes Eva Brems et Zoé Genot (Ecolo-Groen)* déposent l'amendement n°1 (DOC 53 3297/002) visant à remplacer l'article 27, 1° et 2°, de la loi du 10 mai 2007 pour y intégrer la définition du sexisme prévue à l'article 2 du projet. Les auteurs de l'amendement modifient également quelque peu cette définition pour, d'une part, y intégrer non seulement l'appartenance sexuelle mais également l'identité de genre et l'expression de genre et, d'autre part, remplacer les mots "atteinte à la dignité" par les mots "humiliation".

En effet, le concept d'atteinte à la dignité est un concept sujet à des interprétations divergentes comme l'a notamment démontré l'étude réalisée à la demande de la "Staatscommissie Grondwet" du Parlement néerlandais³. Bien que ce concept soit déjà utilisé dans d'autres législations comme souligné dans l'exposé des motifs en reprenant un arrêt de la Cour constitutionnelle (DOC 53 3279/001, p. 8), il n'est pas souhaitable de l'utiliser dans la définition d'une infraction pénale et les auteurs de l'amendement proposent de le remplacer par la notion d'humiliation.

Mme Brems souligne ensuite que, comme l'ont souligné certaines organisations de la société civile, les différentes conditions cumulatives de la définition du sexisme risquent d'avoir pour effet que peu de situations pourront être permettre l'application de cette loi. Ces conditions sont cependant nécessaires pour assurer le principe de légalité de la peine et pour éviter toute limitation disproportionnée à la liberté d'expression. Si tel n'était pas le cas, on risquerait un recours en annulation de la Cour constitutionnelle.

L'intervenante estime que le texte actuel n'entraîne pas de limitation disproportionnée de la liberté d'expression.

³ Eva Brems et Vrielink Jogchum, "Menselijke waardigheid in de Nederlandse grondwet? Voorstudie ten behoeve van de staatscommissie grondwet", 2009. Cette étude est disponible à l'adresse suivante: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/05/03/voorstudie-menselijke-waardigheid.html>.

tot haat of geweld (2°) jegens een persoon wegens zijn geslacht.

Mevrouw Brems wijst erop dat daardoor het risico bestaat dat men een beroep moet doen op twee verschillende wetten, naargelang de feiten worden gepleegd jegens een welbepaalde persoon (artikel 2 van dit wetsontwerp), dan wel jegens een groep (artikel 27, 3° en 4).

Om dat te voorkomen, dienen *de dames Eva Brems en Zoé Genot (Ecolo-Groen)* amendement nr. 1 (DOC 53 3297/002) in, tot vervanging van artikel 27, 1° en 2°, van de wet van 10 mei 2007, teneinde in die wet de in artikel 2 van het wetsontwerp vermelde definitie van seksisme op te nemen. Tevens beoogt dit amendement de voormelde definitie lichtjes te wijzigen, om niet alleen rekening te houden met het geslacht, maar ook met de genderidentiteit en de genderexpressie; bovendien wordt voorgesteld de woorden "aantasting van de menselijke waardigheid" te vervangen door het woord "vernedering".

Het concept "aantasting" van de waardigheid geeft immers aanleiding tot uiteenlopende interpretaties zoals onder meer blijkt uit een onderzoek dat werd uitgevoerd op verzoek van de Staatscommissie Grondwet van het Nederlands Parlement³. Dat concept wordt al in andere wetgeving gebruikt, zoals wordt aangegeven in de memorie van toelichting, waarbij een arrest van het Grondwettelijk Hof wordt overgenomen (DOC 53 3279/001, blz. 8). Toch is het niet wenselijk er gebruik van te maken in de definitie van een strafbaar feit. De indieners van het amendement stellen voor het te vervangen door het begrip "vernedering".

Mevrouw Brems wijst er vervolgens op dat, zoals sommige middenveldorganisaties hebben aangegeven, de verschillende cumulatieve voorwaarden van de definitie van seksisme ertoe dreigen te leiden dat de wet maar in weinig gevallen kan worden toegepast. Die voorwaarden zijn echter nodig om het principe van de legaliteit van de straf te waarborgen en om iedere buitensporige beperking van de vrije meningsuiting te voorkomen. Mocht dat niet het geval zijn, dan zou men het risico lopen dat een beroep tot vernietiging wordt ingesteld bij het Grondwettelijk Hof.

De spreekster is van oordeel dat de huidige tekst geen onevenredige beperking inhoudt van de vrijheid van meningsuiting.

³ Eva Brems en Vrielink Jogchum, "Menselijke waardigheid in de Nederlandse grondwet? Voorstudie ten behoeve van de staatscommissie grondwet", 2009. Dit onderzoek is beschikbaar op het volgende adres: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/05/03/voorstudie-menselijke-waardigheid.html>.

Mme Sophie De Wit (N-VA) répète que la définition proposée à l'article 2 va à l'encontre du principe de légalité de la peine notamment par le fait qu'il est impossible de prévoir comment l'on va apprécier la question du caractère humiliant d'un geste ou d'un comportement. L'oratrice aimerait également que la ministre précise s'il s'agira d'un délit qui sera poursuivi sur la base d'une plainte (comme pour l'infraction d'injure) ou si le ministère public sera chargé d'apprécier le caractère humiliant des faits. Si tel est le cas, comment déciderait-on de ce qui est considéré comme humiliant pour la moyenne de la population?

Mme De Wit regrette également que l'on instaure une infraction autonome plutôt que de prévoir une aggravation d'autres peines en cas d'infraction de sexisme. Elle rappelle enfin que le Conseil d'État ne s'est pas prononcé sur la définition contenue à l'article 2 mais bien sur un projet plus général dans lequel il était également question d'intimidation.

Mme Gerda Mylle (CD&V) demande également si le sexisme constituera une infraction poursuivie sur la base d'une plainte qui ne peut être introduite que par la victime des faits, ce qui serait logique vu la condition du caractère humiliant des faits qui dépend de chaque personne. L'oratrice plaide pour que tel soit le cas.

Elle demande par ailleurs pour quelle raison cette nouvelle infraction a été érigée en infraction autonome plutôt que d'être insérée dans le livre II, titre VIII, chapitre V, du Code pénal, relatif aux atteintes portées à l'honneur ou à la considération des personnes.

La ministre rappelle que la définition prévue à l'article 2 du projet de loi n'a fait l'objet d'aucune remarque du Conseil d'État. Comme elle l'a précisé dans son exposé introductif, plusieurs conditions cumulatives doivent être rencontrées et la notion de sexisme vise à rencontrer des situations qui n'étaient jusqu'alors pas visées par le droit pénal.

Ainsi, le sexisme se distingue notamment des infractions suivantes:

— l'injure ne vise que les écrits et les images et non les paroles (excepté dans l'hypothèse où elle est adressée à un représentant de la force publique);

— la calomnie ou la diffamation suppose l'imputation d'un fait précis et non pas un mépris à l'égard du genre en général;

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) herhaalt dat de in artikel 2 voorgestelde definitie in strijd is met het beginsel van de wettigheid van de straf, onder meer omdat onmogelijk kan worden voorspeld hoe de kwestie van de vernederende aard van een handeling of een gedraging zal worden beoordeeld. De spreker wenst ook dat de minister aangeeft of het zal gaan om een misdrijf dat op grond van een klacht zal worden vervolgd (zoals het misdrijf van de belediging) dan wel of het openbaar ministerie de vernederende aard van de feiten zal moeten beoordelen. Als dat zo is, hoe zal men bepalen wat de modale burger als vernederend beschouwt?

Mevrouw De Wit betreurt ook dat een autonoom misdrijf wordt ingesteld in plaats van te voorzien in een verzwaaring van andere straffen in geval van seksisme. Tot slot herinnert zij eraan dat de Raad van State zich niet heeft uitgesproken over de in artikel 2 vervatte definitie, maar wel over een algemener wetsontwerp waarin ook van intimidatie sprake was.

Ook mevrouw Gerda Mylle (CD&V) vraagt of seksisme een misdrijf zal zijn dat wordt vervolgd op grond van een klacht die alleen door het slachtoffer van de feiten kan worden ingediend, wat logisch zou zijn gezien de voorwaarde van de vernederende aard van de feiten die voor iedereen verschillend is. De spreker pleit ervoor dat zulks het geval zou zijn.

Zij vraagt zich trouwens af waarom dit nieuwe misdrijf wordt gekwalificeerd als een autonoom misdrijf en niet werd opgenomen in boek II, titel VIII, hoofdstuk V, van het Strafwetboek, dat betrekking heeft op de aanranding van de eer of de goede naam van personen.

De minister herinnert eraan dat de Raad van State geen enkele opmerking heeft geformuleerd over artikel 2 van het wetsontwerp. Zoals zij in haar inleidende uiteenzetting heeft aangegeven, moet aan verscheidene voorwaarden tegelijkertijd zijn voldaan; het begrip "seksisme" wil een antwoord bieden op situaties die tot dusver niet worden beoogd door het strafrecht.

Aldus dient seksisme te worden onderscheiden van de volgende misdrijven:

— "belediging" heeft louter betrekking op geschriften en prenten en niet op gesproken woorden (tenzij ze worden geuit jegens een vertegenwoordiger van de openbare macht);

— "laster of eerroof" veronderstelt de aantijging van een welomschreven feit en niet een misprijzen van een gender in het algemeen;

— le harcèlement implique une atteinte à la tranquillité et procède en conséquence d'une idée différente de celle du sexisme.

Concernant l'amendement n°1, la ministre explique que le terme d'humiliation a une portée plus large et plus subjective et se situe à un niveau inférieur de l'échelle de gravité que l'atteinte à la dignité humaine. De plus, celle-ci a été reconnue comme une référence pénale valable par la Cour constitutionnelle dans son arrêt 17/2009 (B.53.3), lequel renvoie à l'article 23 de la Constitution qui utilise ladite notion (DOC 53 3297/001, p. 8).

La ministre rappelle par ailleurs que le Conseil d'État conclut son avis comme suit:

“En conclusion, la cohérence et la sécurité juridique seraient mieux servies par l'adoption d'une loi particulière sur le harcèlement et le harcèlement sexuel dans l'espace public.

Si l'auteur de l'avant-projet procède de la sorte, il conviendrait, tout en maintenant l'article 27, 5°, dans le projet à l'examen, de supprimer *in fine* de cette disposition, le membre de phrase “même en dehors du champ d'application visé à l'article 6”, l'infraction, dès lors qu'elle se commet dans l'espace public, devant trouver sa place dans le projet spécifique relatif à la lutte contre le sexisme dans l'espace public.” (DOC 53 3297/001, p. 17)

La ministre explique que le projet a entendu respecter ce prescrit, en exportant partiellement l'avant-projet dans une loi spécifique relative à la lutte contre le sexisme dans l'espace public. Cet avis n'a néanmoins pas été suivi pour la pénalisation des discriminations, étant entendu qu'il n'était pas cohérent de distinguer l'incrimination, contenue dans la loi genre, de sa peine.

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) estime qu'il aurait été plus judicieux de tout inscrire dans la loi “genre” plutôt que de créer une loi autonome relative au sexisme.

Mme Sophie De Wit (N-VA) regrette le fait que la ministre ne puisse pas donner d'exemples concrets de situations qui pourraient être qualifiées de sexisme. Elle demande également à nouveau si le sexisme constituera un délit qui sera poursuivi sur la base d'une plainte.

La ministre répond qu'elle a déjà donné de nombreux exemples lors de la discussion générale et explique que l'on pourrait notamment qualifier de sexisme le fait

— “intimidatie” (belaging) implique une aantasting van de rust en vloeit derhalve voort uit een ander idee dan dat van het seksisme.

In verband met amendement nr. 1 legt de minister uit dat de term “vernedering” een bredere en subjectievere draagwijdte heeft en qua ernst een minder zwaar misdrijf is dan de aantasting van de persoonlijke waardigheid. Bovendien heeft het Grondwettelijk Hof dit laatste misdrijf als een geldige strafrechtelijke referentie erkend in zijn arrest nr. 17/2009 (B.53.3), waarin het verwijst naar artikel 23 van de Grondwet, waarin dat begrip wordt gebruikt (DOC 53 3297/001, blz. 8).

De minister herinnert er overigens aan dat de Raad van State zijn advies als volgt besluit:

“Tot slot verdient het aanbeveling om ter wille van de samenhang en de rechtszekerheid een bijzondere wet uit te vaardigen inzake de intimidatie en de seksuele intimidatie in openbare ruimten.

Als de steller van het voorontwerp op die manier te werk gaat, zou het beter zijn om, weliswaar met behoud van artikel 27, 5°, in het voorliggende ontwerp, aan het slot van die bepaling het zinsdeel “zelfs buiten de in artikel 6 bedoelde domeinen” te schrappen, aangezien het misdrijf dat begaan wordt in een openbare ruimte, thuishoort in het ontwerp dat in het bijzonder handelt over de strijd tegen seksisme in openbare ruimten.” (DOC 53 3297/001, blz. 17).

De minister legt uit dat het wetsontwerp met die aanbeveling rekening heeft willen houden door het voorontwerp deels over te hevelen naar een bijzondere wet betreffende de bestrijding van seksisme in de openbare ruimte. Dat advies werd echter niet gevolgd voor de bestrafing van discriminatie, aangezien het niet coherent was een onderscheid te maken tussen de strafbaarstelling, opgenomen in de genderwet, en de bestrafing.

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) zou het verstandiger hebben gevonden alles in de genderwet op te nemen in plaats van een aparte wet over seksisme te maken.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) betreurt dat de minister geen concrete voorbeelden kan geven van situaties die als seksisme kunnen worden bestempeld. Zij vraagt ook opnieuw of seksisme een misdrijf zal zijn dat op basis van een klacht kan worden vervolgd.

De minister antwoordt dat zij tijdens de algemene bespreking al vele voorbeelden heeft gegeven en verklaart dat met name de volgende feiten als seksisme in

de mettre en doute publiquement le fait qu'une femme puisse accomplir une certaine tâche dans son travail en raison du fait qu'elle est une femme ou estimer qu'une femme ne devrait pas chercher à obtenir une promotion professionnelle alors qu'elle devrait plutôt s'occuper de sa famille.

La ministre précise que le sexisme ne constituera pas un délit qui sera poursuivi sur la base d'une plainte. Des plaintes pourront être introduites autant par la victime que par le ministère public ou l'Institut pour l'Égalité entre les Femmes et les Hommes.

Mme Sophie De Wit (N-VA) souligne que les exemples donnés par la ministre relève davantage de la discrimination sur le lieu de travail, dont il est question aux articles 4 et 5 du projet. Elle craint que le caractère relatif de l'infraction n'empêche son effectivité et souligne qu'un tiers pourrait déposer une plainte pour des faits dont la victime directe pourrait estimer qu'il ne s'agit pas d'une atteinte grave à sa dignité.

M. Christian Brotcorne (cdH) rappelle que la Cour constitutionnelle a estimé la notion d'atteinte grave à la dignité était déjà utilisée dans notre législation, comme précisé dans l'exposé des motifs (DOC 53 3297/001, p. 8).

*
* *

L'amendement n° 1 est rejeté par 10 voix contre 1 et 3 abstentions.

L'article 1 est adopté par 11 voix contre 1 et 2 abstentions.

Art. 3

Cet article ne fait l'objet d'aucun commentaire.

L'article 3 est adopté par 11 voix contre 1 et 2 abstentions.

Art. 4

Mme Sophie De Wit (N-VA) demande pourquoi on limite ici la discrimination sur la base du sexe aux seuls secteurs de l'accès aux biens et services et la fourniture de biens et services à la disposition du public (article 4 du présent projet) et aux relations de travail (article 5 du projet).

aanmerking komen: publiek eraan twijfelen of een vrouw in haar werk een bepaalde taak kan uitvoeren omdat zij een vrouw is, of van mening zijn dat een vrouw niet moet streven naar promotie omdat zij veeleer voor haar gezin moet zorgen.

De minister verklaart dat seksisme geen misdrijf is dat op basis van een klacht zal worden vervolgd. Klachten kunnen zowel door het slachtoffer als door het openbaar ministerie het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen worden ingediend.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) merkt op dat de voorbeelden van de minister meer vallen onder de noemer discriminatie op de werkvloer, waarvan in de artikelen 4 en 5 van het wetsontwerp sprake is. Zij vreest dat het relatieve karakter van het hier bedoelde strafbaar feit het juridisch niet doeltreffend maakt en wijst erop dat een derde een klacht zou kunnen indienen wegens feiten waarvan het directe slachtoffer misschien vindt dat het niet om een ernstige aantasting van de waardigheid gaat.

De heer Christian Brotcorne (cdH) herinnert eraan dat het Grondwettelijk Hof erop heeft gewezen dat het begrip ernstige aantasting van de waardigheid al in onze wetgeving is aangewend, zoals is vermeld in de toelichting (DOC 53 3297/001, blz. 8).

*
* *

Amendement nr. 1 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 1 en 3 onthoudingen.

Artikel 2 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 3

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Het wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 4

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) vraagt waarom discriminatie op grond van het geslacht hier wordt beperkt tot de sectoren "de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten die publiekelijk beschikbaar zijn" (artikel 4 van het wetsontwerp) en "werk gerelateerde sfeer" (artikel 5 van het wetsontwerp).

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) dépose l'amendement n° 2 (DOC 53 3297/002) visant à remplacer les mots "au sens de l'article 5, 5°, 6°, 7° ou 8°" par les mots "au sens de l'article 5, 6° ou 8°". Cet amendement vise à éviter que l'on interprète l'article 4 tel que proposé comme une pénalisation d'une justification éventuelle d'une distinction directe ou indirecte en raison du sexe.

La ministre n'est pas opposée à ce que l'infraction de discrimination sur la base du sexe soit étendue à d'autres secteurs mais n'a pas pu obtenir de consensus du gouvernement sur ce point.

Elle comprend l'amendement qui entend exclure l'incrimination de la distinction directe ou indirecte qui ne constitue pas une discrimination. Néanmoins, les articles 28 bis et 28ter du projet évoquent bien le terme de "discrimination" de sorte qu'il est exclu que soient sanctionnés des comportements justifiés par la loi genre (par exemple, par une action positive). De plus, la définition de la discrimination se réfère elle-même à celle de distinction directe et indirecte de sorte qu'il n'est pas inexact de s'y référer.

*
* *

L'amendement n° 2 est rejeté par 10 voix contre 1 et 3 abstentions.

Mme Kristien van Vaerenbergh, présidente, propose de corriger la version néerlandaise de l'article 4 comme suit:

"Art. 28/1. Hij die, in de in artikel 6, § 1, 1°, bedoelde materie, een persoon discrimineert, in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht."

La commission souscrit à cette proposition.

L'article 4 tel que corrigé est adopté par 11 voix contre 1 et 2 abstentions.

Art. 5

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) dépose l'amendement n° 3 (DOC 53 3297/002) visant à remplacer les

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) dient amendement nr. 2 (DOC 53 3297/002) in, dat ertoe strekt de woorden "in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°" te vervangen door de woorden "in de zin van artikel 5, 6° of 8°". Daarmee wordt voorkomen dat men het ontworpen artikel 4 interpreteert als zou de strafbaarstelling geen rekening houden met een mogelijke rechtvaardiging van directe of indirecte discriminatie op grond van het geslacht.

De minister heeft er geen bezwaar tegen dat het misdrijf discriminatie op grond van het geslacht wordt uitgebreid tot andere sectoren, maar heeft binnen de regering op dit punt geen consensus verkregen.

Zij begrijpt het amendement, dat de strafbaarstelling van het onderscheid tussen directe of indirecte discriminatie dat geen discriminatie vormt, wil uitsluiten. In de ontworpen artikelen 28bis en 28ter wordt wel degelijk de term "discriminatie" gebruikt, zodat het uitgesloten is dat door de genderwet gerechtvaardigd gedrag (bijvoorbeeld positieve actie) wordt bestraft. Bovendien verwijst de definitie van discriminatie zelf naar die van direct en indirect onderscheid, zodat het niet juist is daarnaar te verwijzen.

*
* *

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 10 stemmen tegen en 1 en 3 onthoudingen.

Mevrouw Kristien Van Vaerenbergh (N-VA), voorzitter, stelt voor de Nederlandse tekst van artikel 4 als volgt te corrigeren:

"Art. 28/1. Hij die, in de in artikel 6, § 1, 1°, bedoelde materie, een persoon discrimineert, in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht."

De commissie onderschrijft dit voorstel.

Het aldus verbeterde artikel 4 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 5

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) dient amendement nr. 3 (DOC 53 3297/002) in, dat ertoe strekt de

mots “au sens de l’article 5, 5°, 6°, 7° ou 8°” par les mots “au sens de l’article 5, 6° ou 8°”. Cet amendement vise à éviter que l’on interprète l’article 5 tel que proposé comme une pénalisation d’une justification éventuelle d’une distinction directe ou indirecte en raison du sexe.

L’amendement n° 3 est rejeté par 9 voix contre 1 et 4 abstentions.

Mme Kristien van Vaerenbergh, présidente, propose de corriger la version néerlandaise de l’article 4 comme suit:

“Art. 28/2. Hij die, op het vlak van de arbeidsbetrekkingen, een persoon discrimineert in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht.”

La commission souscrit à cette proposition.

L’article 5 tel que corrigé est adopté par 11 voix contre 1 et 2 abstentions.

Art. 6 (nouveau)

Mme Eva Brems (Ecolo-Groen) dépose l’amendement n° 4 (DOC 53 3297/002) visant à ajouter un nouvel article 6 afin de remplacer les mots “en raison de son sexe” par les mots “en raison de son sexe, de son identité de genre ou de son expression de genre” à l’article 27, 3° et 4°, de la loi du 10 mai 2007. Cet amendement vise à élargir la loi précitée aux cas de discrimination en raison de l’identité de genre ou de l’expression de genre.

La ministre renvoie au projet de loi modifiant la loi du 10 mai 2007 tendant à lutter contre la discrimination entre les femmes et les hommes en vue de l’étendre à l’identité de genre et l’expression de genre (DOC 53 3483/001), qui rencontre cette préoccupation.

L’amendement n° 4 est rejeté par 9 voix contre 1 et 4 abstentions.

woorden “in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°” te vervangen door de woorden “in de zin van artikel 5, 6° of 8°”. Dit amendement wil voorkomen dat het ontworpen artikel wordt geïnterpreteerd als zou de strafbaarstelling geen rekening houden met een mogelijke rechtvaardiging van het directe of indirecte onderscheid op grond van het geslacht.

Amendement nr. 3 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 1 en 4 onthoudingen.

Voorzitter Kristien van Vaerenbergh stelt voor de Nederlandse tekst van artikel 4 als volgt te verbeteren:

“Art. 28/2. Hij die, op het vlak van de arbeidsbetrekkingen, een persoon discrimineert in de zin van artikel 5, 5°, 6°, 7° of 8°, wegens zijn geslacht, wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro, of met een van die straffen alleen.

Dezelfde straffen worden toegepast bij discriminatie jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens het geslacht.”

De commissie steunt dit voorstel.

Het aldus verbeterde artikel 5 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 6 (nieuw)

Mevrouw Eva Brems (Ecolo-Groen) dient amendement nr. 4 (DOC 53 3297/002) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 6 in te voegen teneinde in artikel 27, 3° en 4°, van de wet van 10 mei 2007, de woorden “wegens het geslacht” te vervangen door de woorden “wegens diens geslacht, genderidentiteit of genderexpressie”. Dit amendement beoogt de voornoemde wet uit te breiden tot de gevallen van discriminatie op grond van genderidentiteit of gender-expressie.

De minister verwijst naar het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen met het oog op de uitbreiding ervan naar genderidentiteit en genderexpressie (DOC 53 3483/001), dat daaraan tegemoetkomt.

Amendement nr. 4 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 1 en 4 onthoudingen.

*
* *

L'ensemble du texte, en ce compris les corrections d'ordre technique et légistique, est adopté par 11 voix contre 1 et 2 abstentions.

Dès lors, la proposition de loi jointe DOC 53 0433/001 tombe.

Le rapporteur,

Bercy SLEGERS

La présidente,

Kristien
VAN VAERENBERGH

Articles nécessitant une mesure d'exécution (article 78.2, alinéa 4, du Règlement): *nihil*.

*
* *

De gehele tekst, de technische en wetgevingstechnische verbeteringen inbegrepen, wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Het daarmee samengevoegde wetsvoorstel DOC 53 0433/001 vervalt bijgevolg.

De rapporteur,

Bercy SLEGERS

De voorzitter,

Kristien
VAN VAERENBERGH

Artikelen die een uitvoeringsmaatregel vergen (artikel 78.2, vierde lid, van het Reglement): *nihil*.